

Innehåll

Småföretagsbarometern.....	2
Sammanfattning av konjunkturläget i Dalarnas län.....	3
Det ekonomiska läget och Dalarnas läns näringslivsstruktur	4
Småföretagsbarometern – Dalarnas län	6
<i>Sysselsättning</i>	6
<i>Orderingång</i>	7
<i>Tackat nej till order</i>	9
<i>Omsättning</i>	10
<i>Konjunkturindikatorn</i>	11
Lönsamhetsutvecklingen	15
Expansionsutsikter och hinder för expansion	17
Konjunkturrisiker.....	19
<i>Politiska risker</i>	20
<i>Personliga risker</i>	21
Appendix Finansiering.....	22
<i>Bankens lokala förankring och bemötande</i>	23

Småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om den närmaste framtiden. Underlaget för småföretagsbarometern utgörs av intervjuer med småföretag med minst en anställd och högst 49 anställda. Det är alltså företagens egen uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i redovisade index för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturindikator inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. I år är det 30 års jubileum för Småföretagsbarometern.¹ Denna gång omfattar undersökningen 4 000 företagare inom det privata näringslivet med 1-49 anställda. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp på länsnivå. Vi kan således mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos rikets småföretag i samtliga län. De läsare som är intresserade av undersökningsmetodik och diagram kan hämta hem materialet från Företagarnas hemsida.

Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Sparbankernas Riksförbund och Företagarna. René Bongard, Rebecca Källström och Daniel Wiberg (Företagarna) är författare till denna publicering. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat.

Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och förståelsen för de små företagens stora betydelse för den svenska ekonomin.

Sparbankerna

Företagarna

Nettotal och konjunkturindikatorn

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a) Ja/nej
- b) Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerens konjunkturindikator arbetar med **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar minus procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än 0 betyder kontraktion, medan ett värde över 0 betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå

Sedan adderas nettotalet för *sysselsättning, orderingång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

¹ År 2014 gjorde vi ett uppehåll med undersökningen, så värdena för år 2014 är interpolerade.

Sammanfattning av konjunkturläget i Dalarnas län

- **Småföretagskonjunkturen** i Dalarna län är positiv, om än något svagare än rikssnittet. Mellan våren och hösten 2013 steg indikatorn markant från 14 till 48, för att i 2015 års mätning landa på 47. Det kan jämföras med rikets indikator på 64. Det är med andra ord fortsatt en något svagare konjunktur än riket i stort. Industrikonjunkturen har förbättrats kraftigt, medan tjänstekonjunkturen försvagats något. Förväntningarna på ett års sikt är de motsatta. Tjänstesektorn spår en förbättring och industrin en försämrad konjunktur. Båda sektorerna ligger dock under snittförväntningarna i riket.
- **Sysselsättningstillväxten** har ökat i Dalarna sedan 2013, då den var som lägst i riket med ett nettotal på 1. I 2015 års mätning landar nettotalet på 3, vilket fortfarande är ett av de lägsta nettotalen i riket, men trots allt en uppgång. Rikssnittet ligger på 9. Det är i huvudsak industriföretagen som anställer medan sysselsättningstillväxten i tjänsteföretagen till och med är negativ. Glädjande nog ser tjänsteföretagen en stark ökad tillväxt av sysselsättningen det närmsta året.
- **Orderingången** för länets småföretag har utvecklats svagt negativt sedan 2013. Det är främst tjänsteföretagen som upplevt en minskad orderingång, för industrin har istället utvecklingen varit starkt positiv. Dock inte tillräckligt för att dra upp nettotalet, som i årets mätning landar på 19, jämfört med 23 i 2013 års mätning. Nettotalet orderingången för riket är 26. Den minskade orderingången beror alltså främst på försämrad orderingång för tjänsteföretagen. De går från ett av landets starkaste nettotal för orderingång på 40, men faller till 16 i årets mätning.
- **Omsättningstillväxten** i Dalarnas län ligger still på samma nivå som mätningen 2013. Från att ha haft en kraftigt positiv omsättningstillväxt och gått om riket vid förra mätningen har nu rikssnittet återigen sprungit om Dalarnas län. Nettotalet landar på 25, mot rikssnittet på 29. Det är industriföretagen i Dalarnas län som utvecklats bra vad det gäller omsättningstillväxten, medan tjänsteföretagen utvecklats relativt svagt.
- **Tillväxten av lönsamheten** Fram till år 2013 återhämtade sig lönsamheten i Dalarnas företag tämligen kraftig efter åren med akut finanskris. Men sedan 2013 års mätning ligger nettotalet för lönsamhet kvar på samma nivå (15). Dock har utvecklingen inte stått still för de olika delsektorerna, utan gått åt olika håll. Industriföretagen har upplevt en ökad lönsamhet, medan tjänsteföretagen upplevt en negativ utveckling. Båda sektorerna är betydligt mer pessimistiska om lönsamhetsutvecklingen framöver än rikssnittet för sin respektive sektor.
- Företagen i Dalarnas län upplever något sämre möjligheter att växa framöver än riksgenomsnittet. Trots detta anser 62 procent av företagen i länet att de har **goda utsikter att expandera** på sikt.

- Det främsta **tillväxthindret** hos småföretagen i Dalarnas län är bristen på lämplig arbetskraft. Så många som vart femte företag uppger det som ett hinder i årets mätning. Vid 2013 års mätning toppade höga arbetskraftskostnader, som i år ligger på andra plats (15 procent). Många företag i Dalarnas län upplever också att politisk oförutsägbarhet och tuff konkurrens utgör hinder för expansion, (båda 14 procent).
- Den största **konjunkturrisken** enligt företagen i Dalarna är den svenska ekonomiska utvecklingen. Men även ökade energi- och råvarupriser samt internationella konjunkturfaktorer som valutakostnader och svag export utgör konjunkturriser. Just höga energi- och råvarupriser ses som ett större problem för småföretagen i Dalarna än i resten av riket. Potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter upplevs som den största politiska risken av företagen i Dalarnas län. Bland de personliga riskerna ser företagen i Dalarna ”att ägaren blir allvarligt sjuk” som den absolut största.

Det ekonomiska läget och Dalarnas läns näringslivsstruktur

Under 2014 och i början av 2015 växte BNP och sysselsättningen i Sverige med stöd av växande inhemsk efterfrågan som i huvudsak byggde på stabil konsumtion. Sveriges exportsektor har dock haft en mindre positiv utveckling, samtidigt har efterfrågan gradvis förbättrats därmed kommer investeringar och ökad export att bidra till att läget förbättras. Efterfrågan i Europa kan förväntas fortsätta att förbättras något, om ingen allvarlig störning inträffar.

Den tröga exporttillväxten har flera skäl. När det gäller geografisk specialisering har Sveriges exportföretag drabbats av de vikande marknaderna i flera av de viktigaste mottagarländerna i EU. Sveriges export är starkt beroende av de andra EU-länderna eftersom nästan 70 procent av den svenska exporten går till EU.

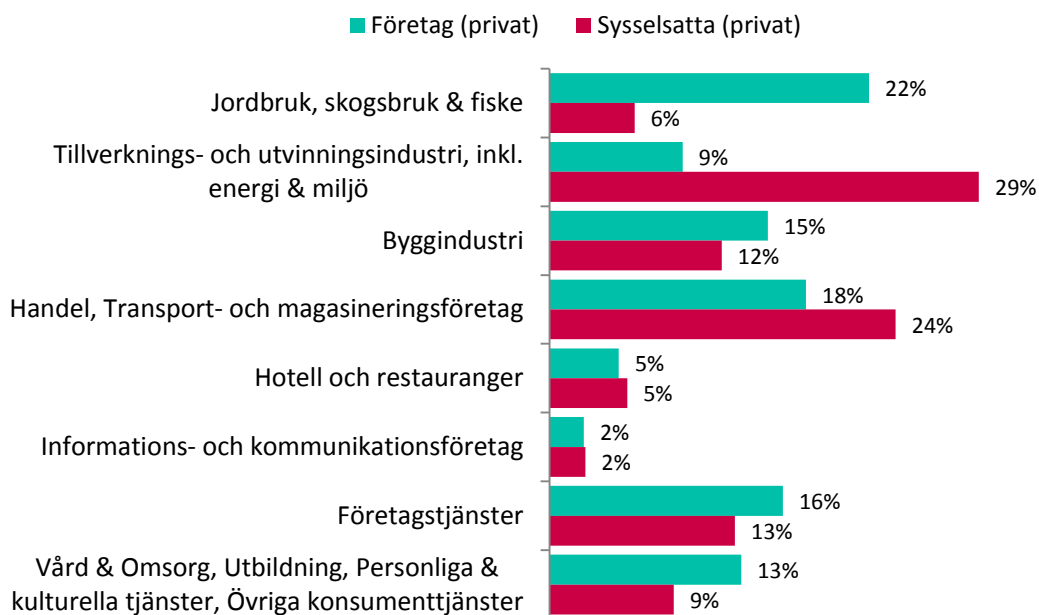
Sysselsättningen återhämtade sig snabbare i Sverige än i de övriga EU-länderna efter finanskrisen. Men eftersom arbetskraften växer har arbetslösheten legat fast på cirka 8 procent under flera år, och är särskilt hög bland lågutbildade unga. Arbetsmarknadsläget är därför speciellt bekymmersamt för grupper som står längre från arbetsmarknaden.

Läget i näringslivet kan alltså sammanfattas som något starkare. Konjunkturläget för tjänstesektorn bidrar positivt till uppgången, medan industrisektorn påverkar negativt. Sysselsättningen har sammantaget ökat och utvecklingen kan vara positiv framöver om inte något konjunkturhämmande inträffar. Även anställningsplanerna framöver är mer optimistiska än vid föregående mätning.

Tabell 1. Näringslivsstrukturen i Dalarnas län²

Dalarnas län	Företag	Arbetsställen	Sysselsatta
Totalt	14 773	18 106	119 572
Offentlig verksamhet	82	1 271	41 242
Övrig verksamhet	731	887	4 326
Privata företag	13 960	15 948	74 004
<i>andel privata företag av totala antalet</i>	94,5%	88,1%	61,9%
<i>andel småföretag av privata företag</i>	99,1%	99,1%	68,9%

Figur 1 Fördelning av privata företag per bransch, antal företag och sysselsatta, 2013 (källa: SCB)

² Statistiken avser företag med minst 1 sysselsatt person, år 2013. Med småföretag avses 1-49 sysselsatta. Källa: SCB

Småföretagsbarometern – Dalarnas län

Sysselsättning

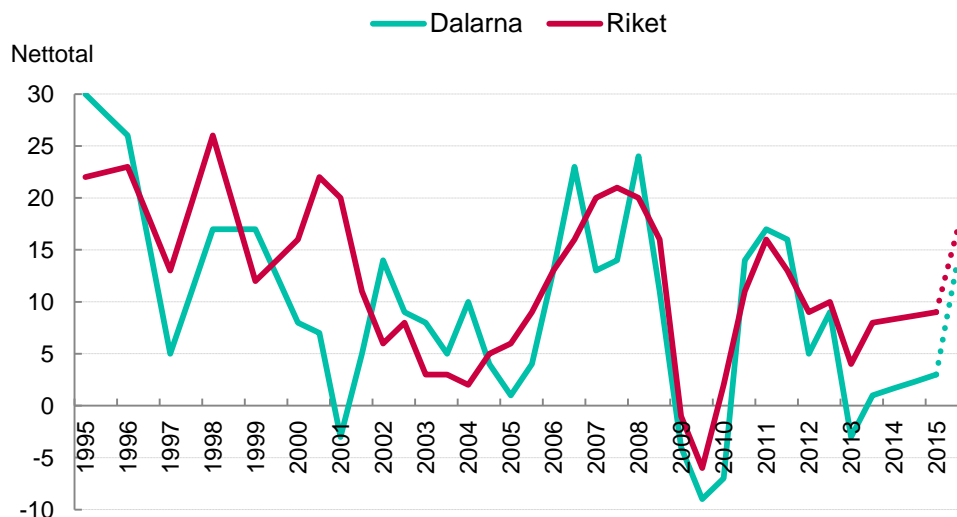
Sysselsättningsstillväxten har ökat i Dalarna sedan 2013, då sysselsättningsstillväxten var lägst i riket med ett nettotal på 1. I 2015 års mätning landar nettotalet på 3, vilket fortfarande är ett av de lägsta nettotalen i riket. Rikssnittet ligger på 9. Det är i huvudsak industriföretagen som anställer medan sysselsättningsstillväxten i tjänsteföretagen är negativ. 13 procent av samtliga företag säger att de anställt det senaste året medan tio procent uppger att de minskat personalstyrkan.

Sysselsättning

Sysselsättning mäter hur många som har jobb. Arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Personer som deltar i vissa arbetsmarknadspolitiska åtgärder inkluderas också som sysselsatta. Ett alternativt mått är sysselsättningsgrad, vilken mäter andelen av den arbetsföra befolkningen som är sysselsatta.

Sysselsättningen är av stor betydelse för den ekonomiska utvecklingen. Med fler i arbete kan vi producera mer och hushållens inkomster växer. Dessutom minskar statens utgifter bland annat genom att arbetslösheten kostar mindre samtidigt som skatteintäkterna ökar.

Figur 2 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Dalarnas län och riket 1995-2015

Inom industrisektorn har man börjat anställa igen, efter en negativ sysselsättningsstillväxt år 2013. I årets mätning hamnar nettotalet på 12, vilket är i snitt med riket (11). Inom tjänstesektorn har utvecklingen varit den omvända. Där är det nu något fler företag som

uppger att man minskat personalstyrkan än som uppger att man ökat den. Det gör att man får ett nettotal på -1. Det är betydligt lägre än det nettotal på 9, som är rikssnittet och något lägre än mätningen 2013 (netttotal 2).

Förväntningarna framåt är de omvända. Företagen inom industrin tror på en minskad sysselsättningstillväxt medan tjänsteföretagen ser en stark ökad tillväxt av sysselsättningen närmsta året. Nettotalet inom industrin förväntas hamna på 8 på ett års sikt, vilket är långt under riket för sektorn (21). Tjänsteföretagen tror att nettotalet landar på 16, i snitt med riket för sektorn.

Figur 3 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Dalarnas län, industri- och tjänstesektor 2000-2015

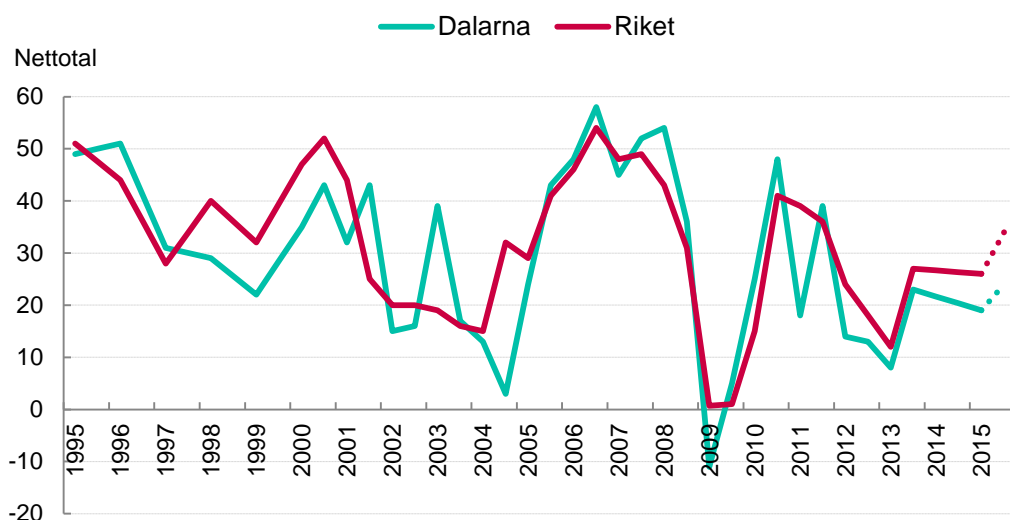
Orderingång

Orderingången för länets småföretag har utvecklats svagt negativt sedan 2013. Tillväxttakten för orderingången i Dalarnas län är fortsatt lägre än riksgenomsnittet. Det är främst tjänsteföretagen som upplevt en minskad orderingång, för industrin har istället utvecklingen varit starkt positiv. Dock inte tillräckligt för att dra upp nettotalet, som i årets mätning landar på 19, jämfört med 23 i 2013 års mätning. Sammantaget i länet är det 37 procent av småföretagen som uppger en ökande orderingång, medan 18 procent anger en vikande.

Orderingång

Med orderingång menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period.

Figur 4 Orderutveckling (netttotal) i Dalarnas län och riket 1995-2015

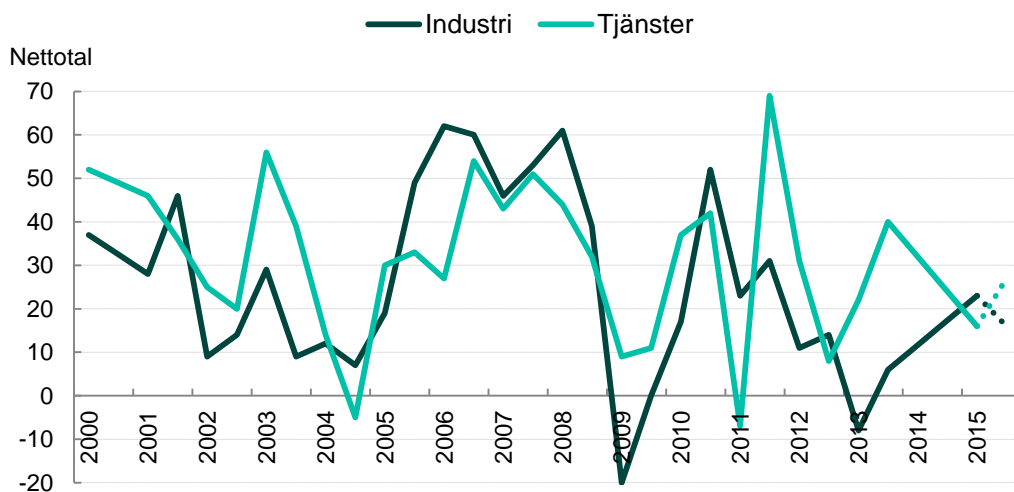

Den minskade orderingen beror alltså främst på försämrade ordergång för tjänsteföretagen. De går från ett av landets starkaste netttotal för ordergång på 40, men faller till 16 i årets mätning (en dämpning som de själva förutspådde vid förra mätningen). Det kan jämföras med nettotalet 24 för tjänsteföretagen i riket. Framöver spår tjänsteföretagen dock att det vänder och orderingen ökar till ett netttotal på 27 (jämfört med rikssnittet för sektorn på 34).

Bland industriföretagen är det mer positiva tongångar och man går från ett netttotal på 6 i mätningen hösten 2013 till 23 i årets mätning. Det är visserligen under rikssnittet för sektorn på 32, men en klar förbättring. Dalarnas industriföretag tror dock att tillväxttakten för orderingen minskar på ett års sikt, till ett netttotal på 16 (långt under rikets på 37).

Konjunkturinstitutet finner i sina löpande mätningar under våren 2015 att företagen är mer negativa om storleken på kommande orderstockar och varulager samt att förväntningarna på produktionsvolymen har justerats ned.

Figur 5 Ordergång (netttotal) i Dalarnas län, industri- och tjänstesektor 2000-2015

Tackat nej till order

Hela 30 procent av företagen i länet har tvingats tacka nej till order. Den huvudsakliga anledningen är att företagen uppger att de redan har mer att göra än de hinner med (75 procent av de som tackat nej). Även arbetskraftsbrist anges vara ett skäl till att man tackat nej till order (9 procent). Det är betydligt fler bland industriföretagen (56 procent) än tjänsteföretagen (17 procent) som tackat nej till order.

Omsättning

Omsättningstillväxten i Dalarnas län ligger still på samma nivå som mätningen 2013. Från att ha haft en kraftigt positiv omsättningstillväxt och gått om riket vid förra mätningen har nu rikssnittet återigen sprungit om Dalarnas län. Nettotalet landar på 25, mot rikssnittet på 29.

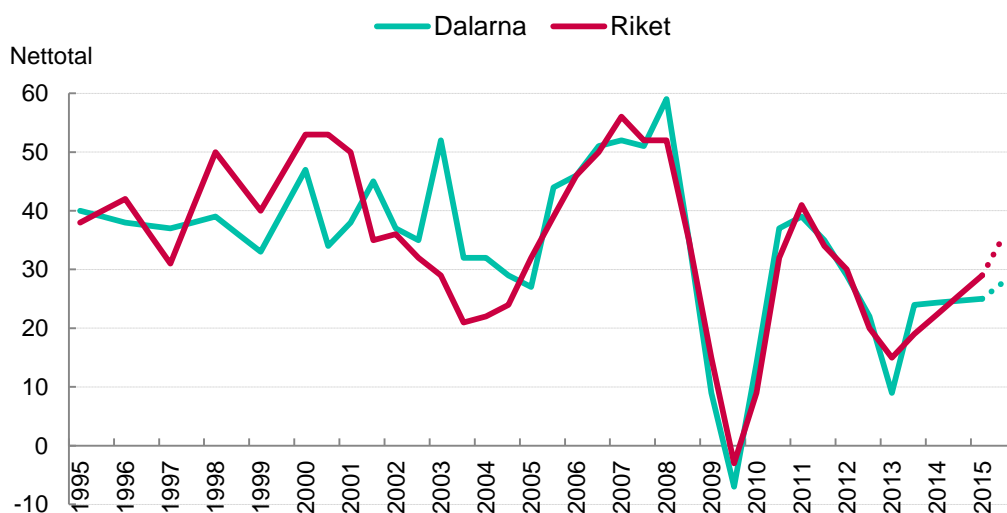
Länets företag spår att tillväxten i omsättningen kommer öka på ett års sikt och landa på nettotal 28. Det är under prognosen för riket som ligger på nettotal 36.

Omsättning

Ett företags omsättning är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

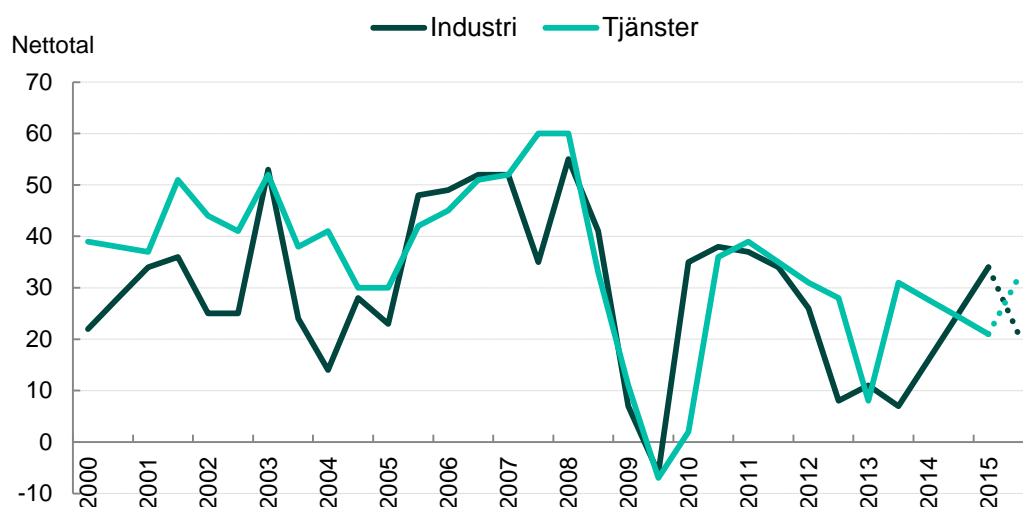
Resultaträkningen visar företagets intäkter och kostnader under räkenskapsåret. Resultaträkningen visar alltså om företaget har gått med vinst eller förlust.

Figur 6 Omsättningsutveckling (netttotal) i Dalarnas län och riket 1995-2015

Industrin har upplevt en kraftig tillväxt i omsättningen och går från ett nettotal på 7 till ett nettotal på 34. Det är i nivå med snittet för industriföretagen i riket (33). Även om industriföretagen i Dalarnas län går mycket bra vad det gäller omsättningstillväxten så har tjänsteföretagen utvecklats relativt svagt. Nettotalet före tjänstesektorn i Dalarnas län är 21, vilket är under riksgenomsnittet (28) och lägre än 2013 års mätning med ett nettotal på 31 (som då var en av de fem län med starkast nettotal i riket). Men inför det kommande året är tjänsteföretagen mer optimistiska än industriföretagen.

Figur 7 Omsättningsutveckling (nettotal) i Dalarnas län, industri- och tjänstesektor 2000-2015

Konjunkturindikatorn

Nu har vi gått igenom utvecklingen av sysselsättning, ordergång och omsättning för länets småföretag. Genom att addera nettotalen för dessa tre faktorer får vi konjunkturindikatorn för småföretagen i länet. I 2015 års mätning är konjunkturindikatorn för länet 47, jämfört med rikets indikator på 64.

Sammantaget kan det konstateras att konjunkturen för småföretagen i Dalarnas län försämrades dramatiskt 2009. Från att år 2008 ha nått ett värde på 137, bottnade index hösten 2009 med ett värde på -8.

Det är tydligt att botten är passerad och återhämtningen tros fortsätta under det kommande året. Konjunkturindikatorn spås stiga även framöver, även om denna positiva utveckling kan vändas av en försvagad konjunktur i Sverige eller i vår omvärld.

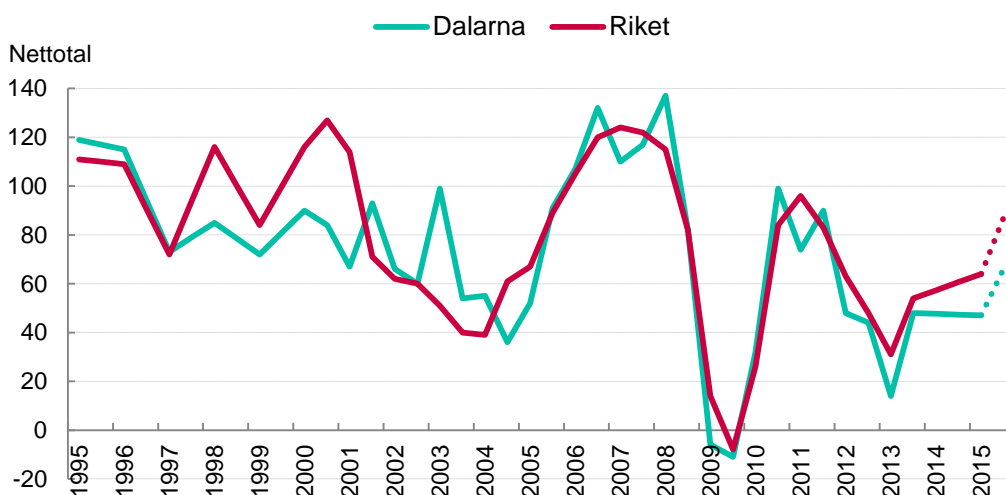
Konjunktur

Konjunktoren beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det rådande ekonomiska tillståndet i en ekonomi. Framförallt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre till åtta år.

Högkonjunktur är när industrin har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att det är låg arbetslöshet och investeringarna ökar.

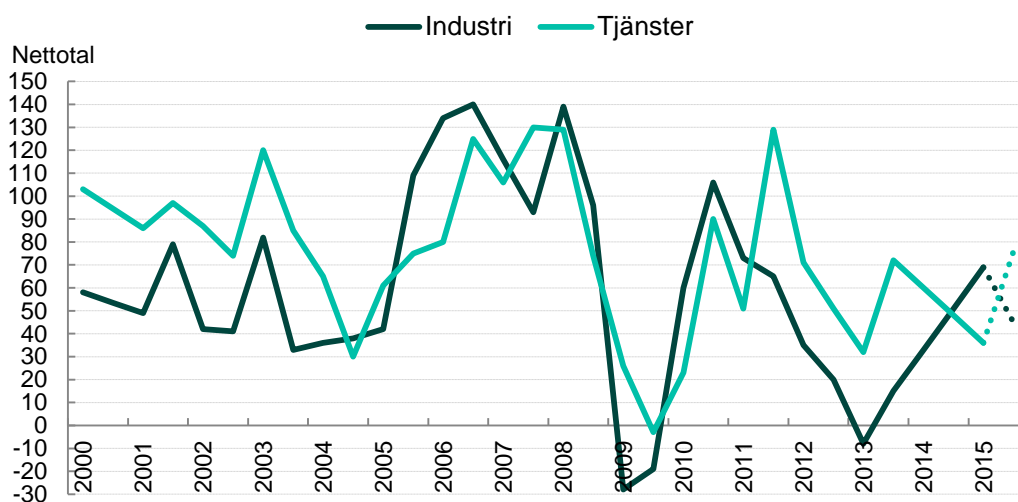
Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfrågan på deras varor eller tjänster, har de svårt att behålla personal och göra nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

Figur 8 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (netttotal) i Dalarnas län och riket 1995-2015

Under det kommande året räknar tjänstesektorn med en kraftig återhämtning, indikatorn stiger från 36 till 76. Detta är dock fortfarande under riksnittet för sektorn (85). Industrin, som i årets mätning ligger på indikator 69, räknar med en något försvagad indikator 45 på ett års sikt. Det är betydligt under riksnittet för industrisektorn, där prognosen är en indikator på 95.

Figur 9 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (netttotal) i Dalarnas, industri- och tjänstesektor 2000-2015

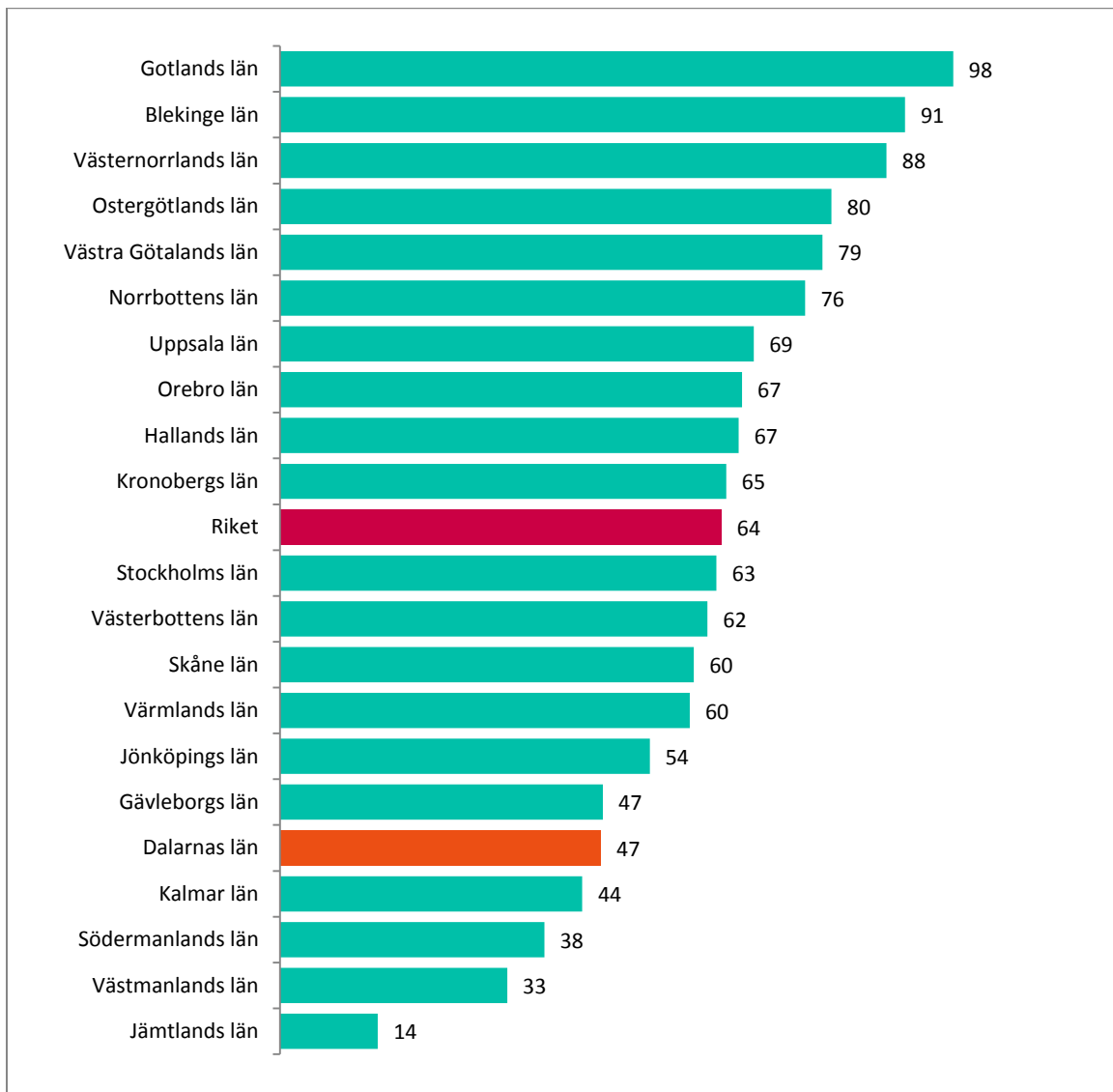

Småföretagsbarometerns resultat bekräftas i stort av Konjunkturinstitutet, som kontinuerligt analyserar hushållens och företagens syn på det ekonomiska läget.

Enligt Konjunkturinstitutet har konfidensindikatorerna för bygg- och anläggningsverksamhet, detaljhandel och privata tjänstenäringsstigit. Samtidigt har tillverkningsindustrins konfidensindikator fallit. Även hushållens konfidensindikator minskade mellan mars och april enligt Konjunkturinstitutets mätningar. För bygg- och anläggningsverksamhet och detaljhandel visar konfidensindikatorerna på ett starkare läge än normalt, medan tillverkningsindustrins konfidensindikatorer hamnar på nivåer under det historiska genomsnittet. Läget i de privata tjänstenäringsarna är något starkare än normalt.

För den sammavägda konjunkturindikatorn placerar sig Dalarnas län under riksgenomsnittet. En trolig förklaring är det lokala näringslivets industristruktur. Placeringen tyder också på att det lokala företagsklimatet även fortsättningsvis behöver utvecklas och värnas på regional nivå.

Figur 10 Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (netttotal) 2015

Lönsamhetsutvecklingen

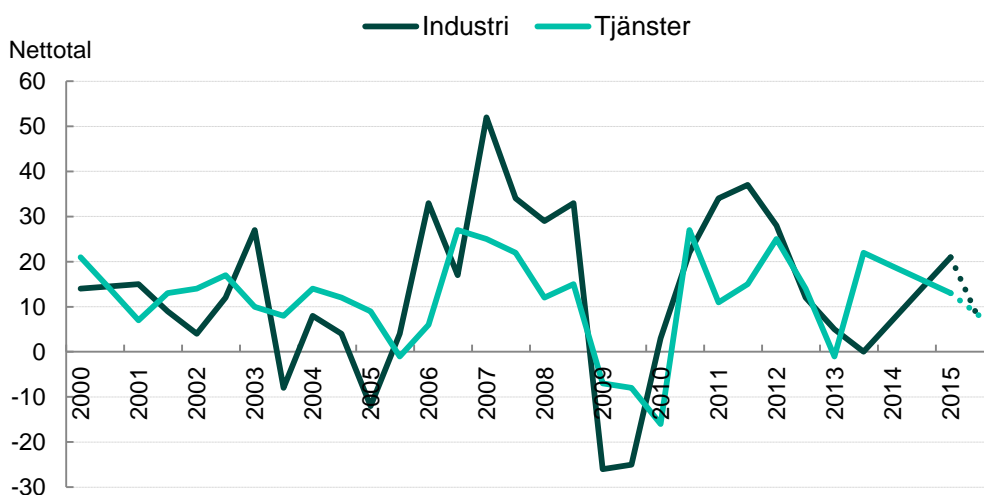
Lönsamheten dikterar till stor del företagens möjligheter till att växa genom investeringar och nyanställningar. Fram till år 2013 återhämtade sig lönsamheten i Dalarnas företag tämligen kraftigt efter åren med akut finanskris. Men sedan 2013 års mätning ligger nettotalet för lönsamhet kvar på samma nivå (15). Dock har utvecklingen inte stått still för de olika delsektorerna, utan gått åt olika håll. I industrisektorn har nettotalet ökat från 0 (dvs. lika många företag uppger ökad lönsamhet som minskad) till 21, dvs. det är nu återigen fler som uppger positiv lönsamhetsutveckling än negativ. Tjänsteföretagens lönsamhet har sjunkit från ett nettotal på 22 hösten 2013 till 13 i årets mätning, vilket är något under rikssnittet på 18. Industrieföretagen visar ett starkare nettotal än rikssnittet för sektorn (18). Totalt sett i länet är det 35 procent av företagen som uppger en ökad lönsamhet.

Lönsamhet

Om man är intresserad av att se om ett företag har gått bra eller dåligt räcker det inte bara med att titta på hur stor vinsten är räknat i kronor och ören. Vinsten, eller resultatet, måste ställas i relation bland annat till företagets storlek, när denna typ av mer relativt mått på vinst avses talar man om företagets lönsamhet.

Vad det gäller utvecklingen framöver är båda sektorerna pessimistiska avseende lönsamhetsutvecklingen. Bland industrieföretagen i länet är det 17 procent som tror på minskad lönsamheten kommer att försämras, nettotalet förväntas landa på 7, jämfört med 26 för sektorn i riket. Tjänsteföretagens nettotal spås landa på 8, jämfört med 27 för sektorn i riket.

Figur 11 Lönsamhetsutveckling (netttotal) i Dalarnas län, industri- och tjänstesektor 2000-2015

Företagens prisförväntningar

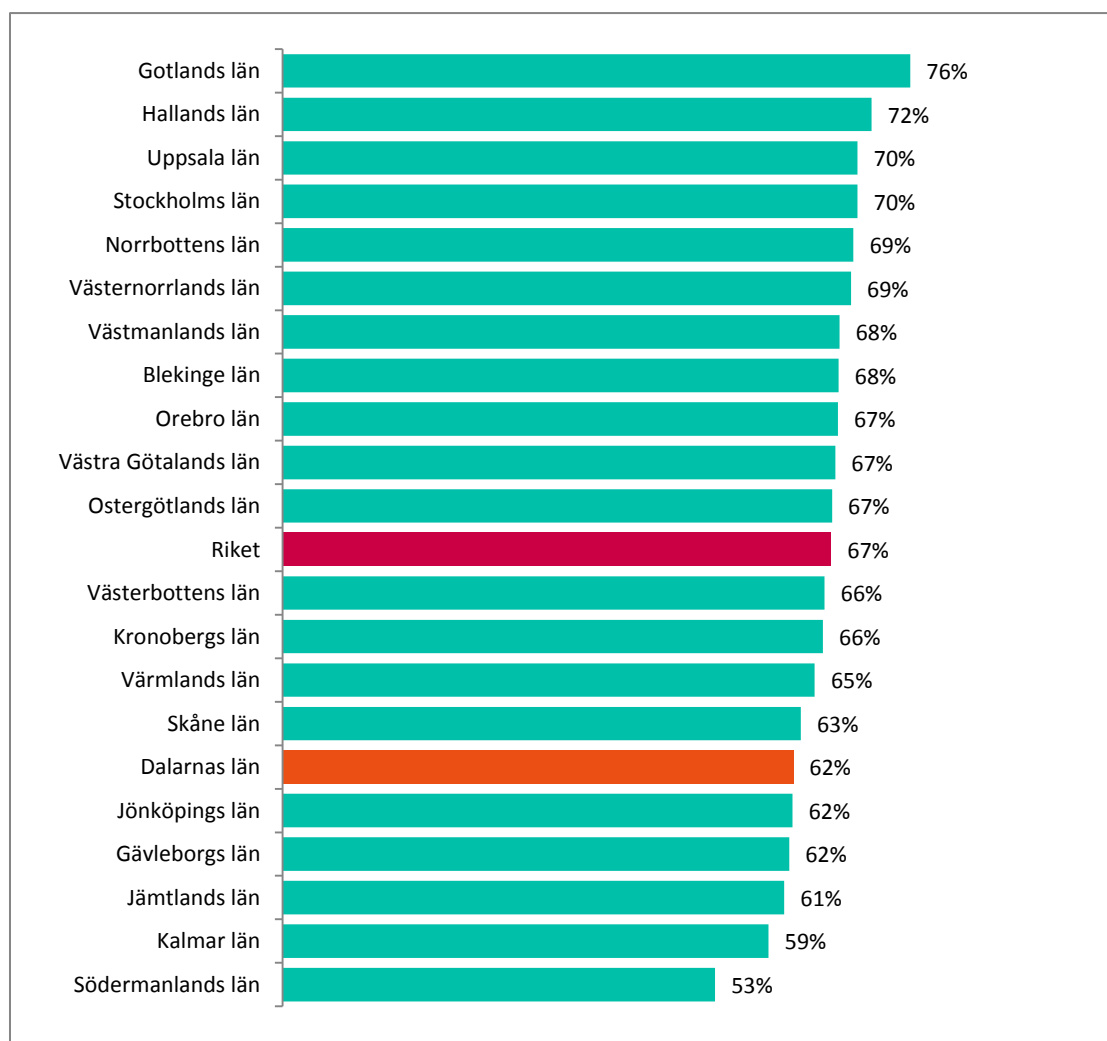
Trots att Dalarnas konjunkturindikator ligger något under rikets har företagen i Dalarnas län har samma förväntningar gällande prisutvecklingen som genomsnittet för riket. Av industriföretagen tror 37 procent av företagen på prisökningar och av tjänsteföretagen 34 procent. Inom industrin i riket som helhet är det 34 procent av företagen som tror på högre priser på riksnivå, motsvarande siffra för tjänstesektorn är 36 procent. Nettotalet i länet är detsamma som i riket (29).

Prisutvecklingen för de svenska företagens varor tyder inte på några större problem med konkurrenskraften jämfört med våra handelspartners. Även om den reala effektiva växelkursen ökade mellan 2010 och 2013. Sedan 2014 har Riksbanken kraftigt ställt om penningpolitikens utformning med bl.a. negativ reporänta. Omfattande köp av statsobligationer har också bidragit till en svagare krona. Förhoppningen är att detta ska ge exporten en skjuts framåt och därmed bidra till en positiv prisutveckling framöver.

Expansionsutsikter och hinder för expansion

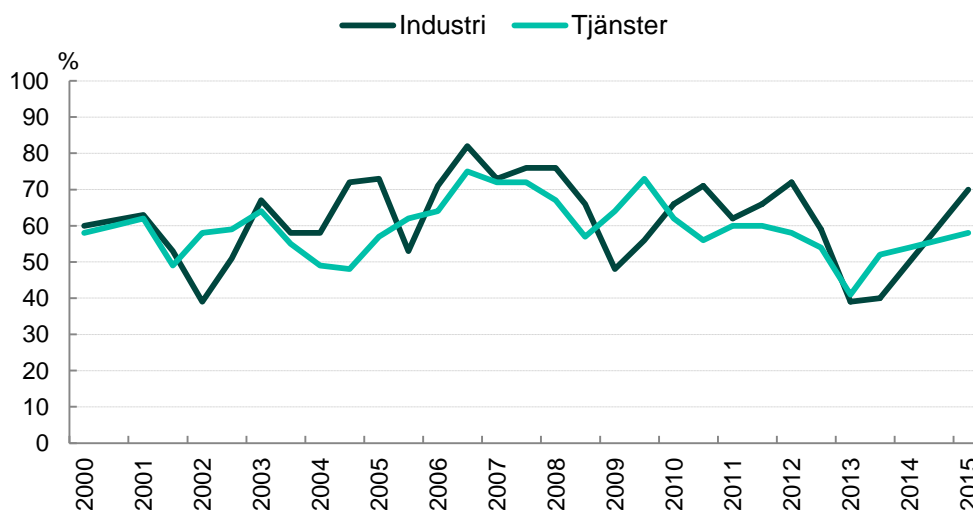
Företagen i Dalarnas län upplever något sämre möjligheter att växa framöver än riksgenomsnittet. Trots detta anser 62 procent av företagen i länet att de har goda utsikter att expandera på sikt.

Figur 12 Företagens expansionsutsikter (netttotal) per län och i riket 2015

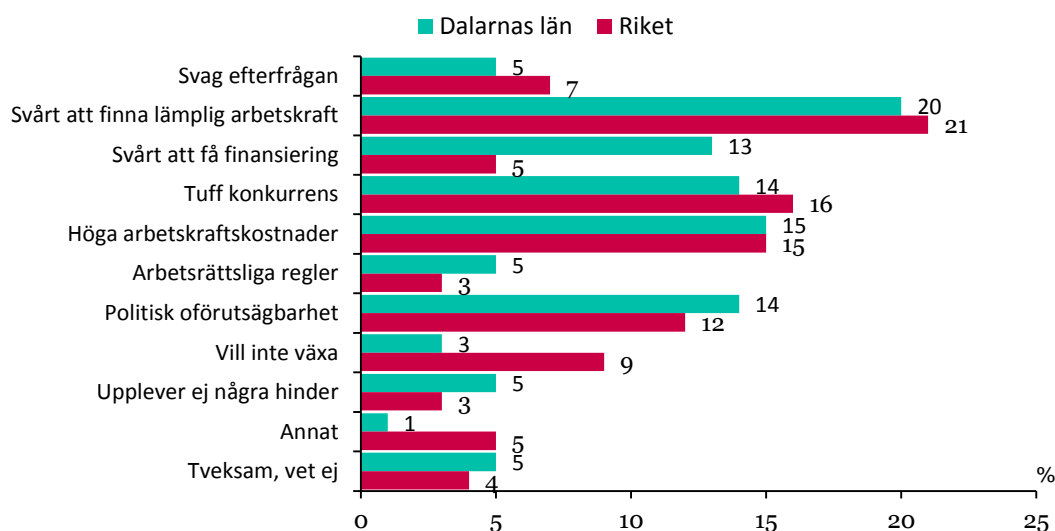
Tillverkningsindustrin har en mer positiv syn på framtidsutsikterna än tjänsteföretagen. Bland industriföretagen ser 70 procent goda expansionsutsikter, jämfört med 58 procent av tjänsteföretagen. Det är lika många industriföretag i länet som ser expansionsutsikter, som i riket i stort. Bland Dalarnas tjänsteföretag är det emellertid något färre som ser möjligheter att växa jämfört med riket.

Figur 13 Expansionsutsikter (nettotal) i Dalarnas län, industri- och tjänstesektorn 2000-2015

Brist på lämplig arbetskraft är i årets mätning det enskilt största tillväxthindret som Dalarnas småföretag upplever. Det uppges som största hindret av 20 procent av länets småföretag. Vid 2013 års mätning toppade höga arbetskraftskostnader, som i år ligger på andra plats (15 procent). Många företag i Dalarnas län upplever också att politisk oförutsägbarhet utgör ett hinder för expansion, hela 14 procent. Lika många som anger tuff konkurrens som tillväxthinder. Svag efterfrågan är i årets mätning ett betydligt lägre hinder än 2013, vilket är glädjande.

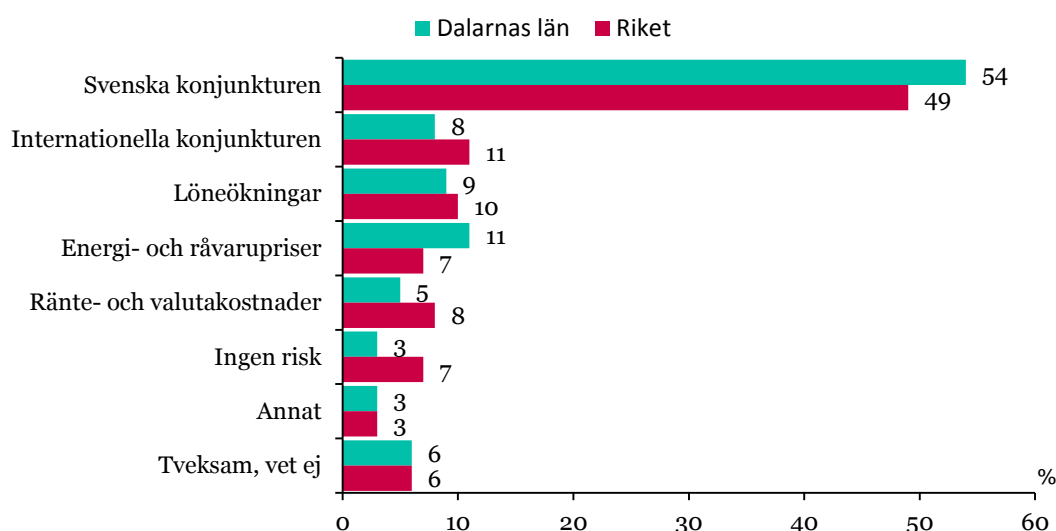
Figur 14 Tillväxthinder enligt företagen i Dalarnas län och i riket 2015 (procent)

Konjunkturrisiker

Den svaga inhemska konjunkturen är den största konjunkturrisken enligt över hälften av företagen i länet. Den följs av ökade energi- och råvarupriser samt internationella konjunkturfaktorer som valutakostnader och svag export. Just höga energi- och råvarupriser ses som ett större problem för småföretagen i Dalarna än i resten av riket. Detta speglar att företagsstrukturen i Dalarnas län till stor del kännetecknas av underleverantörer, mindre exportföretag i tillverkningsindustrin samt en stor andel företag som är verksamma inom turistsektorn (dessa företag i länet är ofta stora energiförbrukare). Även löneökningar ses som en konjunkturrisk av ca var tionde företagare i länet.

Figur 15 Vilken anser du är den största konjunkturrisken för ert företag?

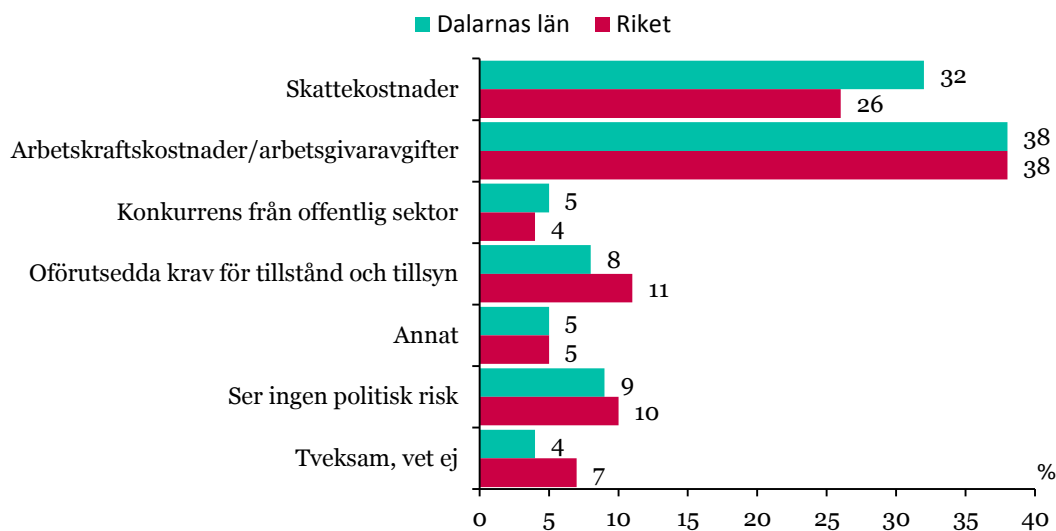
Trots att konjunkturen förbättrats avsevärt och företagen är fortsatt optimistiska, finns en viss osäkerhet om denna optimistiska bild kommer att förverkligas. Exempel på osäkerheter som kan påverka konjunkturåterhämtningen är kraftiga pris- och kostnadsökningar samt brist på lämplig arbetskraft.

För att fördjupa förståelsen kring företagens syn på konjunkturläget och risker som påverkar företaget, ställdes kompletterande frågor om politiska risker och personliga risker.

Politiska risker

Potentiellt höjda arbetskraftskostnader och arbetsgivaravgifter upplevs som den största politiska risken av företagen i Dalarnas län (38 procent). Även ökade skattekostnader upplevs som en betydande politisk risk. Småföretagen i Dalarnas län upplever också oförutsedda krav för tillstånd och tillsyn som en politisk risk, om än något lägre andel än riket i helhet.

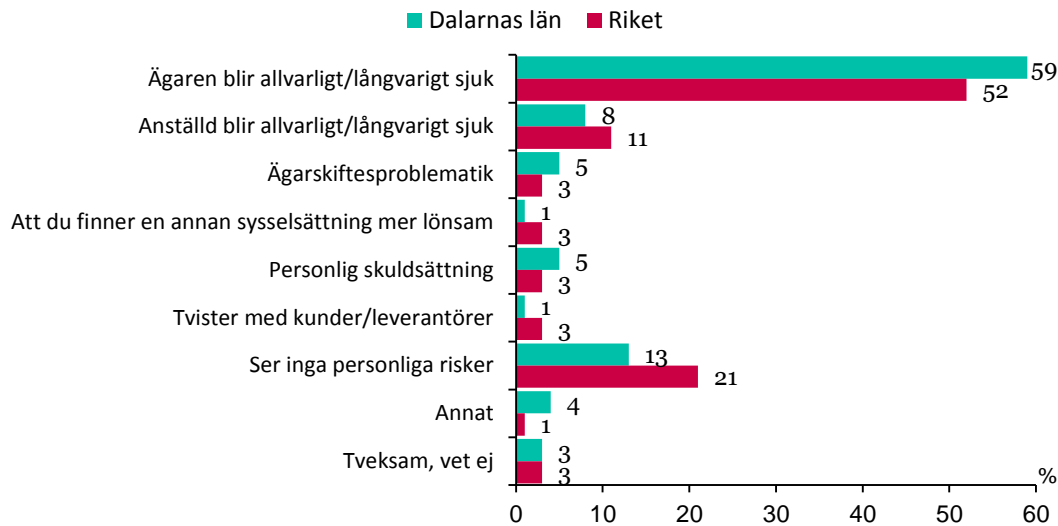
Figur 16 Vilken anser du är den största politiska risken för ert företag?

Personliga risker

Liksom i riket som helhet upplever företagen i Dalarnas län att den största personliga risken för företaget är ifall en ägare, eller ägaren blir långvarigt sjuk. I Dalarnas län är andelen som ser detta som en stor risk något högre än i övriga riket. Vi ser även att personliga risker i samband med generations- och ägarskifte, ses som en något högre personlig risk i Dalarna, vilket kan hänga samman med industristrukturen i länet. Även personlig skuldsättning tycks upplevas som en något högre risk än för riket som helhet.

Figur 17 Vilken anser du är den största personliga risken för ert företag?

Appendix Finansiering

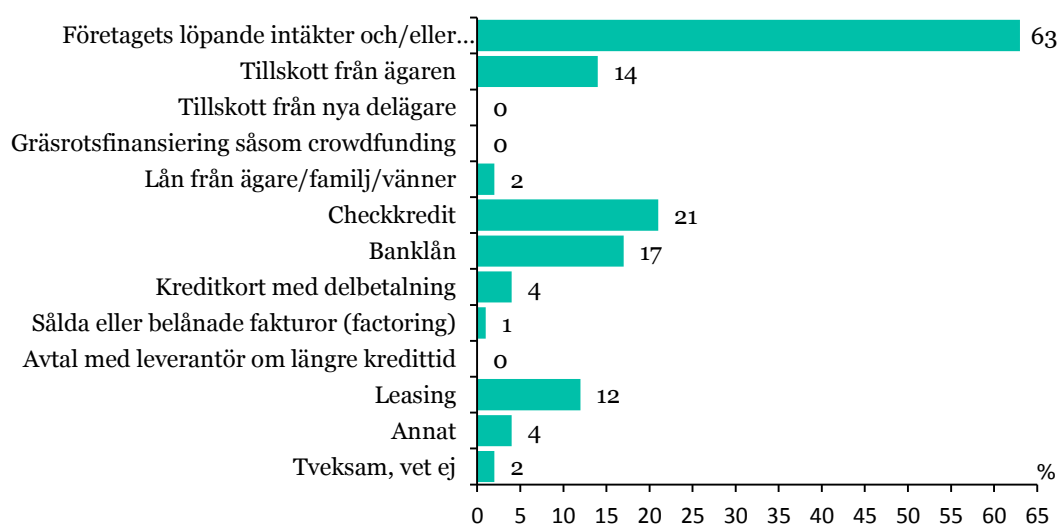
Finanskrisen slog kraftigt mot de små företagens möjligheter att finansiera sig. Även nu flera år efter finanskrisen anser många småföretag att det är svårt att få extern finansiering för att utöka verksamheten och att anställa, detta har visats in en rad undersökningar förutom av Företagarna bl.a. av Världsbanken.³

Finansieringssvårigheterna kan ha flera olika förklaringar. Den viktigaste faktorn är dock svårigheterna att få nya krediter och att utvidga befintliga banklån samt den höga kostnaden för banklån. Kostnaderna för banklån och krediter till företag tycks fortfarande vara höga i förhållande till aktiemarknadens avkastning och det låga ränteläget. Troliga förklaringar är bristfällig information mellan kreditgivare och låntagare, men också regelverk som påverkar finansieringsaktörernas utlåning till företag. Vissa regionala skillnader tycks också finnas vad gäller bankernas roll som kreditgivare till företag i regionen.

Majoriteten av alla företag använder egna medel i form av löpande intäkter och befintligt kapital till att finansiera företagets investeringar. En relativt stor andel av alla företag använder också checkkredit för att finansiera löpande verksamhet och investeringar. Skillnaden i ränta på utnyttjad checkkredit kan förväntas vara betydande mellan företag i olika storleksklasser, baserat på antal anställda etc. Räntekostnaderna kan därför vara betydligt högre för de mindre bolagen och generellt högre än vad som kan förväntas av det allmänna ränteläget i ekonomin.

I många företag finansieras också stora delar av investeringarna med tillskott eller lån från ägaren samt dennes familj. Detta resultat beskriver på ett tydligt sätt hur företagande innebär en betydande privatfinansiell risk för företagaren och dennes familj.

Figur 18 Finansieringssätt (företag som har investerat)

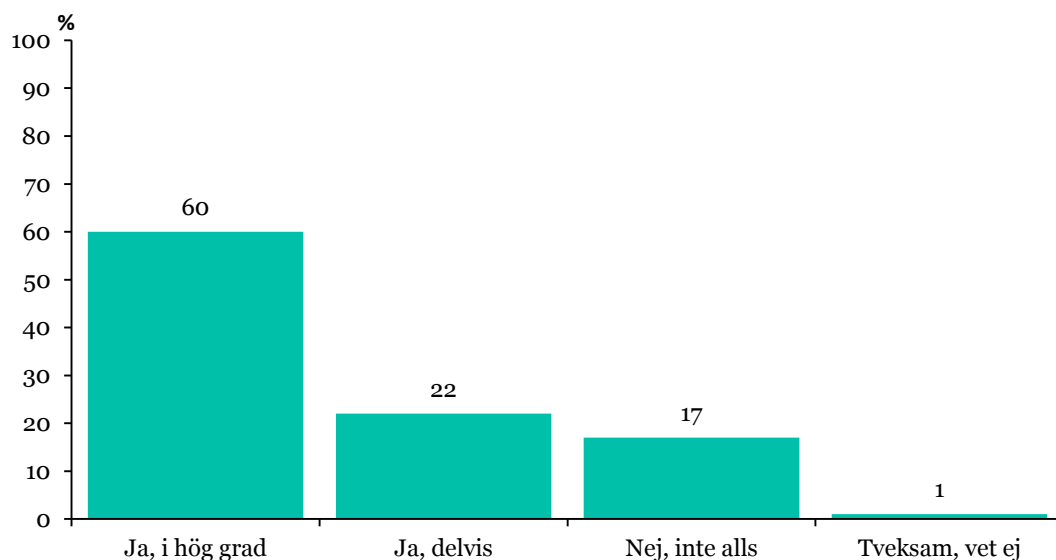
³ Sweden's Business Climate A Microeconomic Assessment, World Bank 2015.

I Företagarnas senaste finansieringsrapport svarade 47 procent av företagen att de upplever det som ganska eller mycket svårt att få extern kredit för att finansiera företagets investeringar och löpande verksamhet. Större företag har emellertid ofta betydligt lättare att finansiera sin verksamhet och investeringar med extern finansiering.⁴

Bankens lokala förankring och bemötande

Omkring hälften av alla företag i landet anser att deras bank har en hög grad av lokal förankring (48 procent). 28 procent av landets företag upplever att banken delvis har en lokal förankring. I länet är motsvarande siffror högre, så många som sex av tio företagare upplever att deras bank har en – i hög grad – lokal förankring. 17 procent av länets företag svarar att de inte upplever att deras bank har någon lokal förankring, en lägre andel än riket som helhet.

Figur 19 Upplever du att företagets bank har en lokal förankring?

⁴ Se bl.a. Småföretagen vill växa – men saknar finansiering, Företagarnas finansieringsrapport 2015.

När det gäller bankernas rådgivande roll till företagen upplever 57 procent av företagen på riksnivå att de får ett delvis eller i hög grad personligt och engagerat bemötande i kreditprövningsfrågor. Bland företagen i Dalarna är motsvarande andel 67 procent, dvs. något fler upplever ett engagerat bemötande.

Figur 20 Upplever du att ni får ett personligt och engagerat bemötande i kreditprövningsfrågor?

